

Valent Györgyné

Az iskolaszék az igazgató szemével

Egy tapasztalt igazgató bemutatja, hogy egy budapesti két tanítási nyelvű iskolában milyen sokirányú segítséget tud adni a nevelőknek, a diákoknak és a szülőknek egyaránt az intézmény munkájába folyamatosan bevont, jól működő iskolaszék.

Az iskola, amelynek igazgatója vagyok, Budapest Zugló kerületében működik. Szerencsés helyzetben van intézményünk, hiszen az önkormányzat kezdettől fogva komolyan vette az iskolaszékek felállítását, az iskolában igen sok a tehetséges, a szülők felé nyitott pedagógus, és a szülők, akik gyermekeiket a két tanítási nyelvű iskolánkba írárták, nagy figyelemmel kísérik az intézményben folyó pedagógiai munkát. Én, igazgatóként, már több mint tíz éve vezetem az iskolát, alaposan ismerem kollégáimat, az iskola szakmai munkájának a színvonalát, a szülőket, tanulóink törekvéseit.

Iskolaszékünk összetétele

Iskolaszékünk alapvetően kilencfős, egyenlően 3-3 tag reprezentálja a három oldalt: az önkormányzatot, a szülőket és a pedagógusokat.

Az önkormányzat úgy gondolta, megfelelően kell képviseltetnie magát mind a 24 iskolájában. Három-három tagot delegált iskolánként, s nem volt tapasztalható, hogy kiválasztásukban a pártpolitikai érdekek szerepet játszottak volna, vagy hogy képviselőik ilyeneket megjelenítettek volna iskolaszéki munkájukban. Tapasztalataim szerint – aki egy másik iskolában vagyok az iskolaszék önkormányzati képviselője – nagyon ritka, hogy valamilyen politikai vitára kerüljön sor az iskolaszékekben. A pártok delegáltjaira inkább az jellemző, hogy az iskola érdekeivel megismerkedve, valóban jó szándékkal ülnek az iskolaszékekben.

A gyakorlat tanúsága szerint abban, hogy jól működik az iskolaszék, mindegyik nagy szerepe van az igazgatónak. A szülői oldallal kapcsolatban az a véleményem, hogy ha az igazgató megpróbálja egy kicsit befolyásolni annak összetételét, azzal túl nagy vétséget nem követ el. Hiszen az az igazgató, aki már régóta vezető egy intézményben, nemcsak a gyerekeket ismeri jól, hanem a szülőket is. Tudja, kik azok, akik értelmesen, okosan szólnak hozzá az iskola ügyeihez, kik akarnak valóban az iskola érdekében tevékenykedni, kik azok, akik a többi szülő számára tekintélyt jelentenek és akiket mindenki elfogad. Tudja, ki az, akit nagyszájú hóbörgőnek tartanak, aki ugyan mindenbe beleszól, de nincsenek igazából előrevívó gondolatai, javaslatai, mindig csak kritizál, rossz hangulatot kelt.

Az igazgatónak az iskolaszék szülői oldalával kapcsolatos elképzelései kialakítása során az iskola egész helyzetét – környezetét, pedagógiai profilját – át kell gondolnia, számításba kell vennie. A mi intézményünk két tanítási nyelvű, nem körzeti beiskolázású általános iskola. Az első osztálytól kezdve nagy óraszámban tanítunk német nyelvet, és a tantárgyak egy részét is német nyelven oktatjuk. Hozzánk nagy távolságról is járnak tanulók, zömében értelmiségi, nem rossz anyagi helyzetű szülők gyermekei, akik fontosnak tartják a magas színvonalú nyelvi

képzést. A szülők többsége tehát értelmiségi, mégsem gondolom, hogy az iskolaszék tagjainak feltétlenül az értelmiség köréből kell kikerülniük. Nálunk a három tag között van egy értelmiségi szülő, egy vállalkozó, a harmadik pedig munkás.

Iskolaszékünkben a szülői oldal a legerősebb, mert az önkormányzat és a pedagógusok képviselői között is ülnek olyanok, akiknek a gyereke hozzánk jár. Kilenc tagból hatan iskolánkban szülők is, bár más funkcióban vesznek részt az iskolaszéki munkában.

Az említett kilenc főnél tágabb körben ülésezik az iskolaszékünk. Állandó meghívott az iskola mindenkori igazgatója, az üléseken mindig jelen van a diákönkormányzatot segítő tanár, részt vesz rajtuk az SZMK elnöke, a Közalkalmazotti Tanács (KT) és a szakszervezet képviselője.

Az iskolaszék működési szabályzata évi három ülést ír elő, de ennél gyakoribbak az összejövetelek, mert a tanév folyamán felmerülő problémákra az iskolaszék rendszerint úgy keres megoldást, hogy megbeszélést tart tagjaival.

Az iskolaszék a tanév folyamán rendszeresen tart fogadóórát, és évente egy beszámolót a szülők fórumán, az össz-szülői értekezleten. Azon jelen van az iskolaszék elnöke is, aki maga hatgyermekes családapa (mind a hat gyermek iskolánkba jár). Ő szokott beszámolni arról, mit csinált egész évben az iskolaszék, miben segítette az iskola munkáját, miben kéri a szülők támogatását. Azt is elmondja, milyen kritikákkal éltek a szülők az éves munka során.

Az iskolaszék és jogosítványai

Az iskolaszékek számára a törvény főleg véleményezési jogokat biztosított. Ezek valóban kiterjednek az iskolai élet minden területére. Gyakorlatilag azért jelentősök, mert ennek alapján az iskolaszék bármibe jogosan szólhat bele, véleményt mondhat, előtarthatja javaslatait s ezen a módon végül kialakulhat párbeszéd a civil szféra és a pedagógusszakma között. Az intézményi önállóságot – praktikusán – nem kell, hogy sértse ez a társadalmi kontroll. Az az iskola, amelyik a saját programját megfogalmazva állítja azt, hogy szolgáltatóként működik, hogy a szülők érdekeit, várakozását próbálja valóra váltani, nem zárkózik, nem zárkózhat el az ilyenfajta kontroll elől. A lényeg az, hogy iskolaszékek hatáskörébe a szülői jogok és kötelezettségek teljesítése és a szülők képviselével kapcsolatos teendők ellátása kerüljön.

Nem rendelkezik az iskolaszék szakmai ellenőrzési jogosítványokkal, mégis véleményezi a pedagógiai munkát is. A mi iskolánkban rendszer például az, hogy az iskolaszék képviselői akár órákat is látogatnak. Történik ez olyankor, amikor egy osztályban valamilyen időszerű tanulmányi probléma vetődik fel. Jellemző, hogy az iskolaszéki képviselő hospitálására a magasabb, a hetedik-nyolcadik osztályokban van szükség, amikor a serdülő, kamaszodó gyerekek leállnak a tanulással. Ilyenkor a szülő pánikba esik, a pedagógus is ideges, hiszen közeledik a továbbtanulás, az iskolaválasztás gondja, és valamit tenni kell a szorgalmasabb tanulás érdekében. Ilyenkor például nagyon hatékony, ha a szülő iskolaszéki tagként a hospitálást követően a többi szülőt tájékoztatja az órán tapasztaltakról, és ennek megfelelően mondja el, hogy miben kéri segítségüket.

Az iskolaszék és a szülői munkaközösség

Kérdésként merül fel, hogy az iskolaszék és az SZMK hogyan működtethető együtt, és egyáltalán érdemes-e együtt működtetni e két iskolai szervezetet. Úgy gondolom, hogy az SZMK-ra, erre a széles körű szülői szerveződésre nagy szükség van az iskolának, hiszen ez minden osztályt, minden tanulói csoportot képvisel szülői részről. Ilyen széles körben az iskolaszék nem képes hatni. Ha viszont az iskolaszéknek és az SZMK-nak szoros a kapcsolata, akkor mindkettő jól működtethető. Ez felmérhetetlen jelentőségű az információáramlás szempontjából. Én, nem véletlenül, az információknak igen nagy hatalmat tulajdonítok, úgy vélem, minden befolyásolható az információkon, azok továbbításán, illetve visszatartásán keresztül. Ezt makroszinten jól tudja mindenki, de érvényes ez olyan mikroszinten is, mint egy iskola élete. Tehát annak érdekében, hogy létrejöjjön és jól működjék az információáramlás, hogy a hírek eljussanak a szülői oldalra és onnan vissza az iskolavezetéshez, szükséges, hogy az SZMK jól működjék.

Nagyon sok iskolában nem vagy csak formálisan működik a szülői szervezet. Hangsúlyozom: az igazgatónak nagy szerepe van abban, hogy működik-e az SZMK, és ugyanakkora az iskolaszék esetében. Noha az ember elvárná, hogy a szülőszervezet alulról szerveződjék, hogy teljes önállósággal működjék, az mégsem indul meg, ha a kezdő sebességet nem adjuk meg neki. Ha mi nem mondjuk el, miként kellene működnie, ha nem adunk ötleteket ahhoz, és nem hangsúlyozzuk, hogy az iskola mennyire nyitott indítványaik fogadására, akkor nem kezd magától tevékenykedni. A kezdő segítség birtokában, és ha az SZMK megfelelő személyt talál a szülők köréből, aki a vezetés feladatát magas színvonalon el tudja látni, akkor az SZMK képes a működésre, beleértve az iskolaszékekkel való együttműködést is.

A jó kooperáció érdekében nálunk az iskolaszék elnöke valamennyi SZMK-vezetőségi ülésen jelen van, és fordítva: az iskolaszék ülésein is részt vesz állandó meghívottként az SZMK. Együttműködésük eredményeként például az iskolánkban osztályonként, valamint az osztályok SZMK-szintű megbízottjai között létrehozta egy telefonláncot, amelyen keresztül bármilyen rendkívüli, az iskolaszék vagy az SZMK munkája szempontjából fontos hír továbbadható vagy bármilyen rendkívüli értekezlet összehívható. Ez elég nehezen indult el, de bevált, és már több mint egy éve funkcionál. Az iskolaszék egymaga ezt a feladatot nem lett volna képes elvállalni, ehhez az SZMK-val való kooperációra volt szüksége.

Az iskolaszék folyamatosan segíti az SZMK-t, tájékozik tevékenységéről, munkálkodik a szülők és a pedagógusok minél jobb együttműködéséért. Ennek érdekében ügyeletet tart a szülői értekezleteken, a tanári fogadóórakon. Az így tudomására jutó konfliktusok kezeléséből is nagy részt vállal. Nem véletlen tehát, hogy nálunk az iskolaszék megjelenése felélénkítette az SZMK-tevékenységet is. Olyan pezsgés indult meg, amely a szülők és a pedagógusok, sőt még az igazgató munkáját is segíti.

Az iskolaszék tevékenysége

Az iskolaszék tevékenysége a tanév rendjéhez igazodik.

Véleményezi az iskolaszék az éves iskolai munkatervünket, és sok jó ötlettel is hozzájárul. Hogy ne kelljen túlságosan sokat üléseznünk, a tanévnyitói értekezletet az iskolaszékekkel mindig közösen tartjuk. Ez jó alkalom arra, hogy ötleteik bekerül-

hessenek a munkatervbe, s ugyanekkor, egy lépésben, a véleményezés jogával is élhessenek.

A tanév elején pontosan, részletesen tájékoztatom az iskolaszéket arról, hogy milyen személyi változások következtek be a nevelőtestületben. Arról pedig, ami minden szülőt érdekel és nem kifejezetten iskolaszéki ügy, tanévenként írásban informálok valamennyi szülőt. Így a teljes évi munkaprogramunknak azokról a részeiről, amelyek nem pusztán szakmaiak, például a tíznapos ciklus felosztásáról, az ebédbefizetés, a fogadóórák rendjéről, arról, hogy mikor lesznek a szülői értekezletek, és mire használjuk majd fel a tanítás nélküli munkanapokat.

A tanév folyamán az iskolavezetés havonta megtartott ülésein az iskolaszék elnöke minden alkalommal jelen van. Így folyamatosan tudomást szerez az iskola munkájáról, gondjairól. Ha probléma adódik, meg tudja világítani a szülők számára azok eredetét, s nagy szerepe van abban, hogy ráhangolja őket a megoldásokban való részvételre. Sok esetben olyan, a szülőket érintő kritikát is meg tud fogalmazni, amelyet azok az iskola részéről vegzálásnak vennének, tőle azonban mint szülőtársától, elfogadják.

Él az iskolaszék a tankönyv- és tanszertámogatás odaitélésének jogával, és kiveszi részét a tankönyvterjesztéssel és -vásárlással kapcsolatos feladatokból is. Ez úgy történik, hogy a minisztériumtól kapott támogatás összegének és – ha van – az önkormányzat által kiutalt összegnek az elosztásáról az iskolaszék dönt, az elosztás elveit is ő fogalmazza meg. Álljon itt egy példa erre az iskola érdekében végzett értékes tevékenységre.

Az egy éve felállt új önkormányzatban az oktatási bizottság elnöke is új személy lett, aki régebben is tagja volt a bizottságnak. A volt bizottsági elnök dinamikus ember volt, sok mindent tett az oktatás érdekében, mozdítani, lobbyzott is az oktatásért, a pedagógusok életkörülményeinek javításáért. Elég sok pénzt sikerült is neki az önkormányzat költségvetéséből megszereznie az iskolák céljaira, többek között taneszköz-támogatást is. Ez utóbbi az idén elmaradt, mert az oktatási bizottság erre nem gondolt. Amikor az első iskolaszéki ülést megtartottuk, kifejeztem: szegény, hogy pont most, amikor az anyagi helyzet sokkal nehezebbé vált, amikor néhány családnak az életkörülményei nagyon megromlottak, nem kapnak támogatást a gyerekek. Ezt nem elsősorban a mi iskolánk gyerekeinek az átlagosnál sokkal jobb módú szülői miatt tettem szóvá, hanem a kerület többi iskolája érdekében. Az egyik önkormányzati frakcióvezető, aki a mi iskolánk iskolaszékének a tagja, azonnal bement az önkormányzathoz fordult és intézkedett, és ennek nyomán valamilyen forrásból mégiscsak került pénz, és kiosztották a tanszertámogatást. Van tehát lehetőség ilyen ügyintézésre is; nemcsak egy iskoláért kell ugyanis tenni valamit, hanem érzékenyebb kell tenni az önkormányzati képviselőket arra, hogy a gyerekek, a pedagógusok, az oktatás ügye iránt viseltessenek nagyobb empátiával.

Gondolom, hogy az iskola költségvetését mindenütt ismertetik az iskolaszékkel. A mi iskolánk önállóan gazdálkodik, a költségvetésből kap pénzt, amit magunk használunk fel, magunk bonyolítunk vele kapcsolatban mindent – bérszámfejtést, adózást, tb-t és egyebeket. Az iskolai költségvetéssel összefüggésben igen nagy szerepe van az iskolaszéknek az önkormányzatban, a hivatalokban jelentkező financiaális problémáink megoldásában.

Iskolánkban alapítvány is működik, amelyet a szülői adományokból tartanak fenn. Az alapítvány kuratóriuma teljesen független az iskolaszéktől, de üléseire az iskolaszék elnöke mindig meghívást kap azért, hogy lássa, milyen össziskolai célokra fordítja a kuratórium az alapítványban felgyűlt elég jelentős összeget. Az alapítvány működéséről a szülők minden évben írásos tájékoztatót kapnak pontos mérleggel a bevételekről és a kiadásokról, arról, hogy a pénzt mire, milyen indokkal költöttük.

Minden egyéb anyagi vonzatú kérdés megoldásába is bevonjuk az iskolaszéket. Kapunk Soros-támogatást a tanulók étkeztetésére, de nem a tejakcióban veszünk részt, hanem pénzügyi támogatásban részesülünk. Ennek az elosztásában természetesen közreműködik az iskolaszék.

Köztudott, hogy az önkormányzatok nagy része olyan megszorító intézkedések megtételére kényszerült, amelyek hátrányos helyzetbe hozták az iskolákat. Ez máris megijesztette a pedagógusokat, sőt a szülőket is, pedig a különböző törvényt módosításoktól újabb megszorítások várhatóak. Mindez elbizonytalanította az iskolaszékek tagjait is, hiszen ők sem tudják, hogy meddig képesek megvédeni egy iskola hagyományait, egy-egy drágább oktatási programját (ilyenek fenntartói finanszírozásában mi is érdekeltek vagyunk). Nem tudják a fenntartónak az iskolaszékbe delegált tagjai sem, hogy meddig képesek az önkormányzatban, a képviselő-testületben olyan erősek lenni, sugallni, meggyőzni, hogy fontos az oktatás, és arra az önkormányzatnak még akkor is muszáj áldoznia, ha központi állami megvonások vannak, tehát azokat helyi forrásból kell pótolni!

Részt vett az iskolaszék azokban a munkálatokban is, amelyek az iskola alapokmányainak szükséges továbbfejlesztésével, azok megújult tartalmának elfogadásával kapcsolatosak. Így akkor, amikor szükségessé vált a Szervezeti és Működési Szabályzat újrafogalmazása, gyakorlatilag újraalkotása, valamint a Házi rend megváltoztatása. A Házi rend elkészítése úgy történt, hogy minden szülő megkapta annak régi változatát, abba belejavitott, javaslatokat fogalmazhatott meg. Ezeket az iskolaszék összegyűjtötte, mi pedig beépítettük az új Házi rendbe, megpróbáltunk egy kicsit gyermekközelibb, inkább a tanulókhöz mérten fogalmazott dokumentumot összeállítani. Azt hiszem, még mindig lehet majd finomítani rajta. Tulajdonképpen nem gond az, hogyha időnként módosítjuk az iskola túlhaladott alapokmányait.

Az iskolaszék tagjai jelen vannak megemlékezéseinken, ünnepélyeinken, részt vesznek különböző rendezvényeink megszervezésében, lebonyolításában. Hogy a nevelőtestület és az iskolaszék tagjainak kapcsolata nyitottabbá és olyan értelemben elmélyültebbé váljék, hogy minden egyes pedagógus és iskolaszéki tag ismerje meg egymást, közös tantestületi kirándulásunkon is részt vesznek az iskolaszék tagjai. Ugyancsak jelen vannak karácsonyi fehér asztalunk szép, hagyományos ünnepélyén és pedagógusnapjaink ünnepségünkön, amelyet mi, nevelők szervezünk.

Harmadik és negyedik tanulóink rendszeresen, minden évben kétszer erdei iskolába mennek. Helyszínének kiválasztásában és sokszor még a programjavaslatok kidolgozásában is részt vesznek a szülők. Sokan közülük felajánlják, hogy szívesen vezetnék különböző foglalkozásokat az erdei iskola délutáni szabadidős programjainak a keretében. Van, aki készségesen segítene természeti megfigyelések vezetésében, van szülő, aki felajánlja, hogy szép kézműves munkákra, népi játék- és hangszerkészítésre tanítaná a gyerekeket.

A gyerekek és a szülők érdekeinek képviseletében nagyon sok javaslattal él az iskolaszék. Megpróbált a diákönkormányzat működésével kapcsolatban ötleteket gyűjteni. Szervezett egy nagy diákfórumot, amelyen a szülők vendégül látták a gyerekeket. Felmerültek elgondolásaik az iskolarádióval kapcsolatban is. Az iskolaújsággal összefüggésben kérték, hogy naponta írjuk ki a diákfalra, ha hiányzik egy pedagógus, és a helyettesítő tanár nevét, mert azt ők is szeretnék előre tudni. A felsorolt javaslatok megvalósultak iskolánkban.

Közvetíti az iskolaszék a szülői igényeket is. A többi iskolához hasonlóan hagyományosan nyílt napokat szervezünk. Ugyancsak szokásos, hogy a fogadó-

órákra, szülői értekezletekre vonatkozóan mindig pontos eligazításokat teszünk ki az iskolában. A szülők azt kérték az iskolaszéken keresztül, hogy az épület minden szintjén írjuk ki, hogy azon a héten kik a gyerek- és kik a felnőttügyeletesek, hogy ha a szülő bejön az iskolába, könnyebben megtalálja őket. Azt is szeretnék volna, hogy legyen állandó hirdetés, amelyről leolvasható, hogy melyik osztály milyen órarenddel dolgozik, melyik tanteremben tartják az egyes órákat, és a különböző osztályokban melyik tanár milyen tantárgyat oktat. Igényelték, hogy ha előre látható egy-egy tanárnál hosszabb hiányzása betegség, kórházba kerülés miatt, akkor az iskola az érintett szülői kört értesítse arról, hogy hosszabb helyettesítés várható, és tájékoztassa arról is, hogy milyen megoldást keres/talál pótlására az intézmény.

Gáspár Anita, Miskolc